

Isto je tako i s pridjevima *papiran* i *papirnat*. Čini se, da u papirnicama ne misle tako, pa prodaju »*papirnatu robu*«, a ima i jedna »*prodavaona papirnatih vrećica*«, iako svaki pismen čovjek zna, da je pravilno — *prodavaonica papirnih vrećica*, jer su vrećice zaista od papira.

Zbog dvostrukosti *jugoslavenski* i *jugoslovenski* potrošeno je mnogo mastila. Istina je ipak, da u »području jezika nema pri pravilnim tvorbama ni diktriranja ni nametanja« (Jezik, str. 155.). U hrvatskom se jeziku upotrebljava pridjev *jugoslavenski* i *slavenski* (za Jugoslavene i Slavene), pa nam je čudno, da gledamo u Zagrebu natpis — »*Jugoslovenski aerotransport*« umjesto »*Jugoslavenski aero-transport*«.

Već je prošle godine u članku »O jeziku naših novina« (Jezik, 1952, br. 2.) napisano: »Od glagola *donesti*, *dovesti*, *ukrasti*, *izgristi* participi pasivni glase *donesen*, *dovezen*, *ukraden*, *izgrizen*, jer se tvore samo dodavanjem nastavka *-en*.« Zadruga i obrtnici za to ne mare, pa i dalje pišu, da izrađuju (cipele, torbice, odijela) iz *donešenog* materijala.

S riječi *naliv pero* nismo baš oduševljeni, ali se teško protiv nje boriti, jer je jedino ona u upotrebi. Šteta je, što Jurkićevo »nalivno pero« nije prodrlo. Ako već ne možemo učiniti ništa drugo, onda bar možemo pisati s crticom: *naliv-pero*, jer se deklinira samo drugi dio kovanice.

Ne treba posebno naglasiti, da je ovo tek jedan *dio* pravopisnih i gramatičkih pogrešaka, koje izobličuju lice naše poslovne ulice. Ali ako bi se zasada samo te uklonile, bilo bi bolje, jer se prostiru na stotinama natpisa i u Zagrebu i izvan Zagreba.

U svakom slučaju treba nešto poduzeti, da se ne moramo stidjeti ni pred sobom ni pred drugima.

O POHRVAĆENIM PRIDJEVIMA LATINSKOG I GRČKOG PODRIJETLA S OBZIROM NA STRUČNU MEDICINSKU TERMINOLOGIJU

Vinko Friščić

U suvremenoj hrvatskoj medicinskoj književnosti susrećemo dvojako pisanje stranih pridjeva, kojima korijen potječe od latinskih ili grčkih riječi. Prvi je način, da se osnovi dodaje hrvatski pridjevni nastavak: *-an* (*-ni*) ili *-ski*. Na pr. *aorta* (žila srčenica), *aortni* (aortna insuficijencija), *bakterija*, *bakterij-ski* (bakterijski meningitis), *bronh* (bronchus), *bronh-ovan* (»bronhovni saljevi i bronhovne gruševine«); *capsula*, *kapsulni* (»kapsulne bakterije«), *therapia*, *terapijski*. Drugi je način, da se hrvatski lik pridjeva izvodi od latinskog oblika pridjeva, kojemu se ne oduzima čitav pridjevski nastavak, već samo krajnji dio, i tome se onda dodaje

hrvatski pridjevni nastavak (-a)n, odnosno obično za određeni oblik -ni. Na pr.: *aortalni*, od lat. aortalis (»aortalna insuficijencija«); *bakterijalni*, od lat. bacterialis (»bakterijalni spektar kloromicetina«); *bronhalni*, od lat. bronchalis (»bronhalna astma«), *kapsularni*, od lat. capsularis.

Radi se o tome, što da prihvatimo kao jednostavnije, pravilnije i bolje.

U pravopisima i gramatikama, koje sam učio ili ih upotrebljavam, nisam o tome našao posebnih uputa.

Stručni medicinski pisci ovakva jezična pitanja ne obrađuju. Poneki od njih poklanjaju im izvjesnu pažnju, ali su u tome nedosljedni, te pišu čas ovako, čas onako. Ne može se općenito reći, da se jezičnim pitanjima u medicinskoj književnosti ne poklanja potrebna pažnja. Može se naprotiv reći, da dobar dio pisaca u zadnjih nekoliko desetljeća pokazuje znatno nastojanje oko razvitka jezika i izgradnje dobrog hrvatskog medicinskog nazivlja. Međutim, baš je ovo područje, koje obrađujem, najslabije raščišćeno. Ni medicinski pisci ni jezikoslovci nisu ovo područje podrobnije obrađivali.

Želio bih o ovom pitanju najprije istaknuti mišljenje i stav dra. B. Peričića (1865—1947), našeg najpoznatijeg stručnjaka za medicinsko nazivlje.

On je dosljedno, koliko je to moguće, upotrebljavao prvi način pisanja, t. j. da je lat. ili grč. korijenu ili korijenu pohrvaćene imenice dodavao hrvatski pridjevni nastavak. Da navedem tako tvorene pridjeve iz njegova prijevoda knjige prof. dra. A. Strümpella: »Upute u kliničko pregledavanje bolesnika«, Zagreb 1937.: *limfne žlijezde*, *arterijske cijevi*, *pijemijska infekcija*, *tifni bacili*, *tifan bolesnik*, str. 10.; *enfizeman* (»enfizeman ili hačvast toraks«, »enfizemni toraks«, str. 11.), pridjev od imenice enfizem (grč. emfysāō, napuhati, nadimati); *pleuritski* (»pleuritski eksudat«), *bronhovan* (»bronhovna sipnja«) (str. 12.); zatim *sistolski* (»sistol-sko utezanje«), str. 15., »sistolsko bruhanje«, str. 16.; *aortin* (»drugi aortin ton«), *paradoksan* (»paradokšno bilo«), str. 17.; *piloran* (»pilorna stenoza«, str. 20.) od imenice pylorus, grčki pylōrós i t. d.

Ali ni Peričić, iako je pokazao pravi put, ipak nije ovakav način tvorbe pridjeva provodio dosljedno, bilo da nije bilo moguće ili je propustio. Tako i on piše »septične infekcije« (str. 8., prema pridjevu septicus), »bronhiolarna stenoza« (str. 12.), »kardijalna zaduha« (str. 15.), iako bi se u prvom i drugom slučaju moglo pisati: *sepsne infekcije* (prema imenici, koja glasi u pohrvaćenu obliku: sepsa), *bronhiolna stenoza* (bronchiolus, manji ogranak bronha).

Za pridjev *cardialis* ne može se naći zgodan hrvatski oblik (imenica glasi *cor* = srce), te ili ostaje kardijalan, ili se jednostavno prevede, a znači *srčani*, t. j. srčana zaduha.

Za prvi način pisanja mogu navesti dalje primjere iz »Liječničkog vjesnika«, br. 1—2, 1953.: *abnorman* (»abnormne prilike«, str. 70., lat. *abnormalis*); *aortni* (»aortna insuficiencia«), str. 6., lat. *insufficiencia aortalis*; *leukocitna slika*, str. 69., »terapijska snaga *izoniacida*«, str. 2. Drugim načinom pisani ovi bi pridjevi glasili: *abnormalan*, *aortalan*, *leukocitaran*, *terapeutski* ili *terapeutičan*.

No ipak iz istoga izvora možemo navesti, da bi se ostali pridjevi latinskog i grčkog podrijetla, koji su tu pisani ovim drugim načinom, također mogli lijepo pisati na prvi način, to jest: *angioneurozan* (a ne »angioneurotski« ili »angioneurotični«), *bakterijski* (a ne »bakterijalan«) ili *bakterni* (imenica glasi: bakterija), analogno kao što se piše *periferni* (od im. *periferija*), *mizeran* ili *mizerni* (od im. *mizerija*). Prema tome može se pisati: *difterni* (*difterija*), *dizenterni* (*dizenterija*). Zatim: *dijastolni* (*dijastola*), a ne *dijastolički* (str. 6.); *eritemski* (a ne *eritematozni*); *emocioni*, a ne »emocionalni«; *eksperimentiski* ili *eksperimentni*, a ne »eksperimentalni« (str. 69.); *konstitucionj* ili *konstitucijski*, a ne »konstitucionalni«; *kapsulni*, a ne »kapsularni« (str. 68.); *konjunktivni*, a ne »konjunktivalni«; *medikamentan*, a ne »medikamentozan«; *miokardni*, a ne »miokardijalni«; *sklerozan*, a ne »sklerotičan«; *tipni* ili *tipski*, a ne »tipičan«; *uratni*, a ne »uratčni«; *venski*, a ne »venozan« (prema imenici *vena*).

Prednost je prvoga načina pisanja:

1. riječ je kraća, dakle i jednostavnija;
2. napravljena je u duhu jezika, t. j. pridjev je načinjen od pohrvaćene imenice.

No ipak pridjevi su kadikad tako tvoreni, da im je nemoguće dati zgodan hrvatski oblik, jer nemaju pohrvaćene imenice. Na pr.: *peroralis* od izraza *per os*, što znači: na usta; *bilateralis* obostran, *gastrointestinalis* želučano-crijevni; *ocularis* očni; *suprarenalis* nadbubrežni. Očito je, da ćemo u nekim takvim slučajevima moći upotrebiti hrvatsku riječ i hrvatski izraz, čime naučna vrijednost znanstvene radnje ne će biti nimalo umanjena.

Na temelju toga zaključujem:

Pridjeve od imenica latinskog ili grčkog podrijetla treba tvoriti tako, da se osnovi pohrvaćene imenice doda hrvatski pridjevni nastavak, na pr. *sepsa*, *sepsni* (a ne *septični*); *arterija*, *arterijski* ili *arterni*, a ne *arterijalni*; *leukocit*, *leukocitni*, a ne *leukocitarni*; *vestibul*, *vestibulni*, a ne *vestibularni*; *fizika*, *fizični*, a ne *fizikalni*; *akustika*, *akustični*.

Sve to dakako s obzirom na medicinsku terminologiju.

NEKOLIKO NAPOMENA O PODJELI RIJEČI NA SLOGOVE

Antun Hurm

U prošlom broju »Jezika« (br. 2., g. 53./54.) pokrenuto je pitanje, kako bi se pojednostavnila dosadašnja pravila o rastavljanju riječi na slogove. Ide se za tim, da se nađu što jednostavnija pravila, kojima će se moći bez poteškoća služiti i najširi krugovi pismenih ljudi, a da ne moraju poznavati zamršena pravila, kako ih postavlja naš Pravopis, pravila, koja iziskuju čak i neko filološko znanje. Radi se dakle o praktičnoj potrebi, kako bi se uklonile mnoge zapreke, koje su dosada morali svladavati praktičari, u prvom redu slagari u štamparijama, i da se rastereti rad u nastavi.

Izneseni su i konkretni prijedlozi. Imamo prijedlog Pravopisne sekcije Hrvatskog filološkog društva, o kojem izvješćuje Ljudevit Jonke, i nacrt Ilije Mamuzića.

Kao nastavnik s dugogodišnjim iskustvom želio bih ukratko iznijeti svoje mišljenje o tim prijedlozima, i to u prvom redu s obzirom na njihovu primjenu u školskoj praksi. No moram naglasiti, da mi o njima nije poznato više, nego što je rečeno u napomenutim člancima »Jezika«.

Mi smo kroz decenije učili dake u školi, da se riječi rastavljaju na slogove tako, da u novi slog ulaze skupovi suglasnika, koji se mogu lako izgovoriti. Upućivali smo ih, da u težim slučajevima izgovaraju riječi polagano, naglas, pa i pjevajući, i da će tako najbolje moći razabrati, što se da lako izgovoriti, jer će se riječi same razdijeliti u prirodne skupove. Kao mjerilo, da li je riječ valjano rastavljena, postavljali smo načelo, da treba paziti, da li koja riječ u našem jeziku počinje skupom suglasnika, kojim kanimo započeti novi slog. To je pravilo u suštini vrlo jednostavno, a teškoća je samo u tome, što se pretpostavlja poznavanje velikoga broja, ako ne svih riječi, pa i onih najneobičnijih. Često smo se pozivali i na veoma rijetko upotrebljavane riječi, kao na pr. na imenicu »čkalj«, koju spominje i Mamuzić, kada je valjalo započeti novi slog spojem suglasnika »čk« u riječima: *Ba-čka, njema-čka, duga-čka* i dr.

Tako je kod nas uglavnom ostalo sve do g. 1947., kada je ovo više ili manje praktično pravilo u devetom izdanju Boranićeva Pravopisa zamijenjeno nizom točno određenih pravila o skupovima suglasnika, koji se prenose u novi slog. Ta su pravila svakako preciznija, i tko ih valjano prouči, može posve sigurno rastaviti svaku riječ. Malu zabunu izazvalo je samo pravilo pod točkom 3.b u spomenutom izdanju Pravopisa, jer naši učenici, kako znamo iz prakse, nisu uvijek pazili na to, da prvi suglasnik u tom skupu mora biti jedan »od ostalih« suglasnika; osim toga trebalo je znati, kada je slog je iza *r, v* nastao od staroga »jata«. Zato je